

ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА

Вовед

Согласно член 34 од Статутот на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје (ФЕИТ) во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (УКИМ) (Универзитетски гласник бр. 457/2019), за практично изведување на наставно-образовната, научноистражувачката и применувачката дејност на Факултетот се формираат самостојни факултетски лаборатории. Таква самостојна факултетска лабораторија, согласно Статутот на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје е **акредитираната лабораторија за калибрација на мерила за електромагнетни величини-Лабораторијата за електрични мерења (ЛЕМ)**. Временскиот развој на ЛЕМ е следниот:

- Ноември 2014 год. - воведување систем за обезбедување компетентност и квалитет во ЛЕМ.
- Ноември 2015 год. - доделена акредитација од страна на Институтот за акредитација на Р. Македонија (ИАРМ), сообразно меѓународниот стандард МКС EN ISO/IEC 17025:2006, сообразно меѓународниот стандард МКС EN ISO/IEC 17025:2006, како лабораторија за калибрација на мерила за електрични величини, електрична моќност и енергија, со Сертификат за акредитација бр. ЛК-012.
- Ноември 2019 год. - ЛЕМ е повторно акредитирана сообразно ново издание на меѓународниот стандард МКС EN ISO/IEC 17025:2018, со проширен опсег за изведување калибрации на терен.
- Ноември 2021 год. под бр. 05-1323/9 (архивски број на ФЕИТ) и бр. 15-15590/22 од 22.11.2021 (архивски број на Министерството за Образование и Наука на Р. С. Македонија – МОН) - склучен Договор за доделување средства за финансирање научно-истражувачки проект од посебен и јавен интерес (поддршка за развој на лабораториски ресурси) на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје – Факултет за електротехника и информациски технологии, за реализација на проект од проектна линија 2 „**Развој и надградба на лабораториски ресурси за истражување и воведување нови аналитички методи во електрична метрологија**“, согласно чии одредби во ЛЕМ се воведени нови методи за калибрации на мерила за големи еднонасочни и наизменични струи, високи фреквенции на електрични сигнали, многу големи електрични отпорности, многу мали електрични отпорности и електрична индуктивност. Развиена е истражувачка инфраструктура преку набавка на референтни еталони за калибрација на мерила со значително проширен мерен опсег, вклучително и мерила за нови величини, сместени во лабораториските простории на Лабораторијата за електрични мерења при УКИМ-ФЕИТ.
- Септември 2023 год. – согласно оценката од страна на ИАРСМ, акредитацијата на ЛЕМ е продолжена до 22.11.2027 година со проширен опсег на мерни и калибрациски можности објавени во Прилогот кон Сертификатот за акредитација бр. ЛК-012 издаден од страна на ИАРСМ и објавен на www.iarm.gov.mk.

Лабораторијата за електрични мерења (ЛЕМ) при УКИМ-ФЕИТ припаѓа во категоријата на помали инфраструктури за истражување, но со цел промовирање на соработката помеѓу

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Факултет за електротехника и информациски технологии во Скопје

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА
ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

науката, технологијата и индустријата, и обезбедување платформа за едукација на млади научници и инженери, постои силна мотивација за донесување на оваа Политика за пристап до нејзината истражувачка инфраструктура. Оваа Политика за пристап до истражувачката инфраструктура на Лабораторијата за електрични мерења е целосно во склад со Мисијата и соодветната Изјава за мисијата на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје, Визијата на ФЕИТ, како и стратешките цели на ФЕИТ јавно објавени на <https://feit.ukim.edu.mk/za-fakultetot/>, како и стратешката агенда на Европската Унија за „отворена наука“.

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА
ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

1. ОПШТИ ОДРЕДБИ И ДЕФИНИЦИИ

1. Лабораторијата за електрични мерења (ЛЕМ) при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (УКИМ), Факултет за електротехника и информациски технологии (ФЕИТ), понатаму Лабораторија за електрични мерења-ЛЕМ, е самостојна факултетска лабораторија, согласно член 34 став 3 од Статутот на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје од септември 2019 година.
2. Оваа политика се однесува на **пристапот до истражувачката инфраструктура** за истражување и развој (понатаму – **истражувачка инфраструктура или ИИ**) на Лабораторијата за електрични мерења при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Факултет за електротехника и информациски технологии и водење на односите меѓу Лабораторијата за електрични мерења и корисниците на услугите за отворен пристап.
3. Оваа политика може да претставува составен дел на секој договор за услуги со отворен пристап склучен помеѓу Лабораторијата за електрични мерења при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Факултет за електротехника и информациски технологии и примателите на услуги со отворен пристап.
4. Целта на оваа Политика е да се дефинира природата на истражувачката инфраструктура, нејзината позиција во високо-образовната установа, нејзината техничка спецификација, услугите обезбедени од оваа истражувачка инфраструктура, одредбите за користење на ресурсите, временскиот однос, формирањето на цените, обврските за доверливост и постапка за решавање спорови.
5. Во Политиката се користат следните дефиниции:
 - **Принципи за отворен пристап** – услови под кои високообразовната установа создава пристап до својата истражувачка инфраструктура за користење од различни групи корисници, внатре и надвор од организацијата.
 - **Истражувачка инфраструктура (ИИ)** (инфраструктура за спроведување истражувања) – физичка структура (научни институти, лаборатории итн.), инструменти, алатки и други материјални, виртуелни ресурси и сродни услуги, потребни за вршење современи фундаментални и применети научни истражувања.
 - **Ресурси** - истражувачка инфраструктура, научници и други истражувачи кои работат со инфраструктурата, персонал кој обезбедува услуги за инфраструктурата, функционирање на инфраструктурата, работа, одржување и развој, и време на инфраструктурата.
 - **Услуги** – Услуги со отворен пристап одобрени од Деканот на ФЕИТ, врз основа на согласност од раководителот на ЛЕМ.
 - **Примател на услуги со отворен пристап** – корисник (внатрешен или надворешен) кој барал и добил пристап до истражувачката инфраструктура.
 - **Корисник** – физичко или правно лице кое нарачува услуги од истражувачката инфраструктура или бара пристап до оваа истражувачка инфраструктура за да изврши истражување.

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА
ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

- **Работно време на истражувачка инфраструктура** – вкупното време на работа на истражувачката инфраструктура.
- **Експериментално време** – временски период во кој истражувачката инфраструктура може да се користи за извршување научно-истражувачки и развојни работи.
- **Техничко време** – временскиот период во кој истражувачката инфраструктура технички се одржува и корисниците не можат да ја користат Истражувачката инфраструктура за извршување на научно-истражувачки и развојни работи, време резервирано за одржување и поправки.
- **Време на отворен пристап** – временскиот период во кој истражувачката инфраструктура е достапна за корисниците или бесплатно или со плаќање.
- **Гарантирано време** – временскиот период резервиран за надворешни корисници кои дале реален финансиски придонес за развојот на истражувачката инфраструктура или учествувале во нејзина поддршка, што се регулира со посебен договор во состав на партнерската програма на ФЕИТ.
- **Комерцијално време** – временскиот период во кој истражувачката инфраструктура е достапна за надомест.

2. УПРАВУВАЊЕ СО ИСТРАЖУВАЧКАТА ИНФРАСТРУКТУРА НА ЛЕМ

6. Управувањето и надзорот на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ се врши од страна на раководителот на ЛЕМ, како што е регулирано во член 34 од Статутот на ФЕИТ. Менаџментот на ЛЕМ е во согласност со хиерархиската организација на Факултетот за електротехника и информациски технологии и се состои од: декан на ФЕИТ, раководител и заменик раководител на ЛЕМ, менаџер и заменик менаџер за квалитет на ЛЕМ. Директен и овластен пристап до истражувачката инфраструктура на ЛЕМ имаат раководителот на ЛЕМ, менаџерот за квалитет на ЛЕМ, нивните заменици и извршители на калибрациите/тестирањата согласно дефинирани овластувања во Прирачникот за квалитет на ЛЕМ и Матрицата на компетенции и одговорности на ЛЕМ. За секоја позиција постојат одлуки за назначување на персоналот, со нивни заменици со дефинирани одговорности, согласно барањата на стандардот МКС EN ISO/IEC 17025:2018 и Прирачникот за квалитет на ЛЕМ. Раководителот на ЛЕМ, менаџерот за квалитет на ЛЕМ, нивните заменици, како и извршителите на калибрации/тестирања во ЛЕМ, се членови на Институтот за електрични мерења и материјали при ФЕИТ.

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА
ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

ОБ 5.5. 02 Организациона шема на ЛЕМ

7. Деканот е одговорен за:

- спроведување на мисијата и политиката за квалитет и пристапната политика на ЛЕМ,
- севкупното работење на ЛЕМ согласно законската регулатива, актите на УКИМ и ФЕИТ, Прирачникот за квалитет на ЛЕМ и оваа Политика,
- обезбедување просторни, технички и кадровски услови за компетентност и квалитет работата на ЛЕМ, согласно одредбите на оваа Политика за пристап,
- самостојност, независност, непристрасност и доверливост во калибрациите/тестирањата и прикажувањето на резултатите од научноистражувачката работа во истражувачката инфраструктура на ЛЕМ,
- надзор на работата на Раководителот на лабораторијата и Менаџерот за квалитет,
- правилна употреба на знакот и печатот и заштита од неавторизирана употреба.

Од областа обезбедување квалитет и оваа Пристапна политика, Деканот е одговорен за:

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА
ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

- усогласеност на Лабораторијата за електрични мерења со Прирачникот за квалитет и оваа Политика за пристап,
 - преиспитување на системот за управување,
 - жалби.
8. Раководителот на Лабораторијата за електрични мерења е одговорен за воспоставување и одржување на компетентноста и квалитетот на работата на лабораторијата и спроведување на одредбите од оваа Политика за пристап до истражувачката инфраструктура на ЛЕМ. Организационата структура и овластувањето од Деканот му дава независност и овластување директно да решава и ги прикажува резултатите од калибрациите/тестирањата и другите научни активности поврзани со истражувачката инфраструктура. Раководителот на лабораторијата подетално е одговорен за следното:
- вкупното административно и техничко работење на лабораторијата,
 - примена на добрата лабораториска пракса опишана во Прирачникот за квалитет на ЛЕМ, оваа Политика за пристап и други референтни документи,
 - квалитетот на калибрациите/тестирањата и научните активности со истражувачката инфраструктура,
 - условите за правилна работа на лабораторијата - расположивост на потребна техничка опрема, кадар и работни услови, а во согласност со оваа Политика за пристап,
 - анализа и статистичка обработка на резултатите од калибрациите/тестирањата и други научни активности во истражувачката инфраструктура,
 - обезбедување мерна следливост, дефинирање програма за калибрација на опремата во истражувачката инфраструктура, учество во тестирање на компетентноста на лабораторијата и меѓулабораториско споредување,
 - идентификација, развивање и имплементација на подобрувања на можностите на лабораторијата за да се задоволат барањата на регулативата и на корисниците, и развој на опсегот на оваа Политика за пристап,
 - планирање на инвестициите,
 - контрола на трошоците,
 - организирање на калибрациите/тестирањата и другите научни активности со истражувачката инфраструктура, за координација на барањата, распоред на работата и надзор на распоредот за калибрациите/тестирањата и активностите во истражувачката инфраструктура согласно оваа Пристапна политика,
 - примена на единствени валидирани научни методи и оцена на неодреденоста,
 - приготвување и одобрување на потребните работни упатства,
 - контрола при прием на примероците за калибрација/тестирање и другите научни активности во истражувачката инфраструктура,
 - надзор на калибрациите/тестирањата и други научни активности во истражувачката инфраструктура,
 - давање стручно мислење и научно толкување на резултатите, по барање на корисникот,
 - обука на персоналот,
 - потпишување на резултатот од испитувањата,
 - идентификација на потенцијални ризици по работењето на ЛЕМ, особено од аспект на техничката способност и компетентност, и предлагање и одговорност при имплементација

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА
ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

на соодветните мерки за елиминирање или минимизација на појавата на потенцијалните ризици во текот на работењето.

- идентификација на можности за подобрување во работењето на ЛЕМ, особено од аспект на техничката способност и компетентност, и предлагање и одговорност при имплементација на соодветните мерки за максимизација на перформансите на ЛЕМ.

Другите надлежности од областа обезбедување квалитет Раководителот на ЛЕМ се дефинирани во Прирачникот за квалитет на ЛЕМ. Од аспект на оваа Политика за пристап, дополнителни надлежности на Раководителот на ЛЕМ се:

- усогласеност на работењето на лабораторијата со Политиката за пристап,
- спроведување преиспитување на системот за управување,
- надворешно претставување - контакти со корисници,
- прием, проверка, чување и дистрибуција на техничката документација,
- евиденција и архивирање на надворешни технички документи,
- обезбедување независно, непристрасно и доверливо изведување на лабораториските активности во истражувачката инфраструктура на ЛЕМ.

Потребните компетенции, искуство, вештини и обуки на Раководителот на ЛЕМ се детално опишани во Прирачникот за квалитет на ЛЕМ и другите акти што се однесуваат на кадарот на ФЕИТ.

9. Менаџерот за квалитет е одговорен за целосно спроведување и придржување кон одредбите на оваа Политика за пристап до истражувачката инфраструктура на ЛЕМ. Деталните надлежности во однос на системот за управување со квалитет во ЛЕМ како и неговите/нејзините потребни компетенции, вештини, искуство и обуки се целосно опишани во Прирачникот за квалитет на ЛЕМ.

10. Извршителите на калибрација/тестирање ги изведуваат калибрациите/тестирањата по налог на Раководителот на ЛЕМ. Тие се одговорни за доследно придржување и спроведување на одредбите на оваа Политика за пристап до инфраструктурата за истражување на ЛЕМ. Нивните надлежности и задачи, како и потребните компетенции, искуство, вештини и обуки се детално опишани во Прирачникот за квалитет на ЛЕМ. Овластувањата и пристапот до одделните делови (опрема) на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ се дефинирани во поединечни решенија за назначување, како и во Матрицата на компетентност и одговорност на ЛЕМ.

Во лабораторијата е воведена листа на замена за раководниот кадар. Листата на замена ја одобрува Деканот.

Во случај на отсутност на некој од вработените во лабораториите, се врши соодветна замена од расположивите вработени обучени за извршување на соодветните активности.

ЛЕМ има и Листа на овластени потписници на сертификати за калибрација и извештаи од тестирање. Секој сертификат/извештај издаден кон надворешен корисник се потпишува од правниот застапник на ФЕИТ, односно Деканот на ФЕИТ по претходно одобрување од страна на раководителот/заменик раководителот на ЛЕМ.

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА
ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

Обезбеден надзор на персонал

Новиот персонал додека е во обука е под постојан надзор на еден од овластените членови на ЛЕМ за таа активност. Повеќе детали за надзорот над персоналот во Прирачникот за квалитет на ЛЕМ како и во ПР. 6.2. Процедура за барање компетентност, селекција, обука, надзор, овластување и мониторинг на компетентноста на персоналот на ЛЕМ.

3. КОРИСНИЦИ НА ИСТРАЖУВАЧКАТА ИНФРАСТРУКТУРА НА ЛЕМ

11. Услугите на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ се користат од страна на овластените членови на ЛЕМ, а се даваат и на внатрешни и на надворешни корисници.
12. Овластените членови на ЛЕМ имаат пристап до истражувачката инфраструктура согласно решенијата за назначување и овластување, и Матрицата на компетентност и одговорност на ЛЕМ.
13. Внатрешни корисници се од редот на студентите на ФЕИТ (на сите три циклуси на студии и слушатели на курсеви/обуки во Центарот за доживотно учење), како и вработени научно-истражувачки кадри на ФЕИТ.
14. Надворешни корисници се студенти (на сите три циклуси) на други факултети на УКИМ, на други јавни или приватни универзитети во земјата или странство, како и научни работници на други факултети при УКИМ, други јавни или приватни научни установи, вработени во комерцијални истражувачки центри, истражувачи во владини институции на Република Северна Македонија, како и припадници на граѓанскиот сектор.
15. Внатрешниот корисник кој има намера или потреба да ја користи истражувачката инфраструктура на ЛЕМ, може да добие пристап до истата по претходно доставено барање по електронска пошта до Раководителот на ЛЕМ. Постапката за одобрување пристап до лабораториски ресурси од страна на внатрешни корисници е опишано во процедурите на системот за управување со квалитет на ФЕИТ. Откако ќе се одобри пристап, внатрешниот корисник може да ја користи истражувачката инфраструктура на ЛЕМ исклучиво под надзор на овластениот персонал на ЛЕМ.
16. Надворешен корисник кој има намера или потреба да ја користи истражувачката инфраструктура на ЛЕМ, доставува Барање до Деканатот на ФЕИТ писмено преку архивата на ФЕИТ, или електронски по е-мејл до ФЕИТ, а кое исто така се заверува во архивата на ФЕИТ. Постапката за одобрување пристап до лабораториски ресурси од страна на надворешни корисници е опишано во процедурите на системот за управување со квалитет на ФЕИТ. Откако ќе се одобри пристап, надворешниот корисник може да ја користи истражувачката инфраструктура на ЛЕМ исклучиво под надзор на овластениот персонал на ЛЕМ.

4. ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКАТА ИНФРАСТРУКТУРА НА ЛЕМ

17. **Истражувачката инфраструктура на ЛЕМ** е пристапна за корисниците согласно процедурите дефинирани преку **времето на пристап до истражувачката инфраструктура**.

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА
ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

18. **Работното време на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ е поделено на експериментално време и техничко време.**
19. **Експерименталното време е поделено на време за слободен пристап, гарантирано време и време за комерцијална намена.**
20. Раководителот на ЛЕМ го одобрува временскиот распоред на **работното време на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ**, со дефинирани временски единици за сите видови лабораториски активности, секогаш настојувајќи **експерименталното време** да биде максимално.
21. Раководителот на ЛЕМ носи одлука и обезбедува дека дел од работното време на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ ќе биде за надворешни корисници, доколку има потреба. Преостанатото работно време е за овластените членови на ЛЕМ и внатрешни корисници со цел исполнување на нивните потреби, вклучително и потребите на образовните процеси на ФЕИТ на сите три циклуси на студии.
22. Услуги на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ може да се дадат на надворешни корисници во случај на искажана потреба, ако притоа ресурсите на истражувачката инфраструктура не се во целост искористени од страна на внатрешните корисници.
23. Може да се даде приоритет на мали и средни претпријатија кои имаат потпишан договор за долгорочна соработка со ФЕИТ или новоосновани (во текот на претходните 12 месеци пред датумот на поднесување на Барањето за пристап до истражувачката инфраструктура на ЛЕМ) мали и средни претпријатија кои вршат развојно-истражувачки активности.
24. Со цел охрабрување на новоосновани мали и средни претпријатија кои вршат развојно-истражувачки активности, на истите може да им се даде повластен пристап до истражувачката инфраструктура на ЛЕМ.
25. Услугите на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ, обезбедени под повластен третман, не можат да ги прекршуваат националните законски одредби во врска со државна помош и правилата за користење на јавно финансирање од различни извори.

5. ФОРМИРАЊЕ ЦЕНИ ЗА ИСТРАЖУВАЧКИ ИНФРАСТРУКТУРНИ УСЛУГИ ВО ЛЕМ

26. Цените на услугите на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ се формираат според принципот да се надоместат трошоците за истражувачка инфраструктура.
27. Цените на услугите за научно-истражувачки и развојни цели се на принцип на покривање само на материјални трошоци.
28. Цената на услугите на истражувачката инфраструктура се одредува според типот на корисникот - внатрешен наспроти надворешен корисник / комерцијален наспроти некомерцијален, со проценка на времетраењето на работата на опремата и човечките ресурси, потрошен материјал и други материјали потребни за извршување на работа и други можни трошоци.
29. Откако ќе се прими Барањето за пристап од страна на надворешен корисник и ќе се донесе одлука да се одобри пристап, раководителот на ЛЕМ подготвува комерцијална понуда за обезбедување услуги со дефинирани услови за користење и пристап.

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА
ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

30. Раководителот на ЛЕМ, кој/а добива Барање од внатрешен корисник, го преиспитува барањето и резервира неопходни ресурси од истражувачката инфраструктура на ЛЕМ, доколку се исполнети следните одредби:

- внатрешниот корисник дава согласност за обука од страна на овластен член на ЛЕМ за основните безбедносни правила и технички процедури при користењето на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ,
- внатрешниот корисник е обучен од страна на овластен член на ЛЕМ и има дозвола за користење на резервираната опрема, но секогаш под надзор на овластен член на ЛЕМ,
- внатрешниот корисник има на располагање средства за резервација на опремата, доколку се работи за комерцијална услуга или средства за покривање на основните материјални трошоци при користењето на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ,
- **за образовни цели во рамките на акредитираните студиски програми на трите циклуси на студии на ФЕИТ, користењето на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ е бесплатно и согласно бројот на часови за практична настава во рамки на предметните програми. Пристапот до истражувачката инфраструктура на ЛЕМ за образовни цели е со највисок приоритет и е во склад со распоредот на часови на ФЕИТ. Пристапот до истражувачката инфраструктура на ЛЕМ е овозможен за студентите на сите три циклуси на студии под надзор на предметен наставник/соработник/ментор во наставата задолжен за реализација на конкретната предметна програма или истражување (дипломска работа, магистерски или докторски труд), а во присуство на овластен член на ЛЕМ.** Евентуално настанатите материјални трошоци за оваа цел се покриваат од средства на ФЕИТ или од сопствени средства на ЛЕМ, или од наменски образовен или научно-истражувачки проект,
- за образовни цели во рамки на курсевите и обуките кои ФЕИТ ги нуди преку Центарот за кариера на ФЕИТ, цените се формираат согласно одобрената програма и бројот на часови практична работа во рамките на курсот/обуката објавени на веб-страницата на ФЕИТ. Пристапот до истражувачката инфраструктура на ЛЕМ за цели за доживотно учење е со висок приоритет и е во склад со распоредот на часови на курсот/обуката на ФЕИТ. Пристапот до истражувачката инфраструктура на ЛЕМ е овозможен за слушателите на курсот/обуката е под надзор на наставен кадар од ФЕИТ задолжен за реализација на конкретната обука, а во присуство на овластен член на ЛЕМ. Евентуално настанатите материјални трошоци за оваа цел се покриваат од приходот од курсот/обуката и се составен дел од цената на курсот/обуката.

31. Цените за услугите што им се даваат на внатрешните корисници за комерцијални цели се пресметуваат во согласност со следнава формула:

$$(10 \text{ Евра/час} \times \text{број на ангажирани членови од ЛЕМ}) + (30 \text{ Евра/час} \times \text{број на употребени референтни еталони}) + (10 \text{ Евра/час} \times \text{број на употребени парчиња помошна тест опрема}) + \text{специфични материјални трошоци}$$

Во зависност од специфичноста на Барањето може да има отстапување во конечната Понуда од вредноста која се добива со оваа формула. Истражувачката инфраструктура на ЛЕМ не смее комерцијално да се користи од внатрешни корисници во полето на примарната дејност на ЛЕМ.

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА
ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

32. Раководителот на ЛЕМ, кој/а преку Деканот добива Барање од надворешен корисник, го преиспитува барањето, подготвува Понуда за користење на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ, а по официјално прифаќање на Понудата од страна на надворешниот корисник (во одредени случаи преку потпишување договор) резервира неопходни ресурси од истражувачката инфраструктура на ЛЕМ, согласно одредбите и условите во прифатената понуда или склучен договор.
33. Цените за услугите што им се даваат на надворешни корисници за комерцијални цели се пресметуваат во согласност со следнава формула:
- (30 Евра/час x број на ангажирани членови од ЛЕМ) + (30 Евра/час x број на употребени референтни еталони) + (10 Евра/час x број на употребени парчиња помошна тест опрема)+специфични материјални трошоци*
- Во зависност од специфичноста на Барањето може да има отстапување во конечната Понуда од вредноста која се добива со оваа формула. Истражувачката инфраструктура на ЛЕМ не смее комерцијално да се користи од надворешни корисници во полето на примарната дејност на ЛЕМ.
34. Цените на услугите на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ се објавуваат јавно. Цените се ревидираат земајќи ги предвид промените во економските услови, трошоците за одржување, администрација и други трошоци поврзани со активностите на истражувачката инфраструктура.
35. Деталниот ценовник на најчести комерцијални услуги за калибрација на мерила за електрични величини на ЛЕМ, согласно акредитираната процедура ПР 8.6. Процедура за подобрување на ЛЕМ и Прирачникот за квалитет на ЛЕМ, е дефиниран во ОБ 8.6. Информации за корисниците на ЛЕМ. Информациите за корисниците на ЛЕМ, се споделуваат при почетната комуникација со корисниците на услуги на ЛЕМ.

6. ПРИХОДИ И КОРИСТЕЊЕ НА СРЕДСТВАТА ДОБИЕНИ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ИСТРАЖУВАЧКИТЕ ИНФРАСТРУКТУРНИ УСЛУГИ

36. Приходите добиени од обезбедувањето услуги преку истражувачката инфраструктура на ЛЕМ се користат за одржување, подобрување, обновување и развој на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ. Други расходи на овие средства може да опфатат набавка на материјали, алатки, опрема потребна за активностите на истражувачката инфраструктура, редовна калибрација на опремата во надворешни акредитирани лаборатории за калибрација или национални метролошки институти со цел обезбедување мерна следливост, трошоци за тестирање на оспособеноста (ПТ шеми) или учества во меѓулабораторски споредби, подобрување на квалификациите и компетенциите на персоналот на ЛЕМ (учества на обуки, работилници, стручни и научни собири во земјата и странство), развој на лабораториски информациски систем на ЛЕМ, развој и одржување на веб-страницата на ЛЕМ, плати и надоместоци за учесниците во истражувачките активности, трошоци за акредитација на ЛЕМ, трошоци за подготовка на научно-истражувачки проекти, трошоци за публикации во научни списанија, набавка на стручна и научна литература, набавка на технички стандарди и други трошоци директно поврзани со активностите на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ, но и индиректни услуги за менаџмент и

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА
ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

администрација од страна на УКИМ и ФЕИТ, како и други обврски кои произлегуваат од законски одредби.

37. Добиениот приход се распределува согласно законските одреби на Република Северна Македонија (законите за сметководствено работење), одлуките за финансиско работење на УКИМ и одлуките за финансиско работење на ФЕИТ. Вообичаената распределба на средствата од приходите за користење на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ е следната: подмирување на даночните обврски кон државата (исплата на данок на додадена вредност и други давачки), трошоци за менаџмент кон УКИМ, трошоци за менаџмент и администрација кон ФЕИТ, трошоци за развој на ЛЕМ и средства кои се на располагање на раководителот на конкретниот проект, согласно процедурите на ФЕИТ, за користење на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ, а чија распределба треба да биде одобрена од страна на раководителот на ЛЕМ. Деталите за конкретните удели во распределбата на приходите од користењето на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ се дефинирани со законските одредби на Р.С. Македонија, правните акти на УКИМ, правните акти на ФЕИТ и одлуката за работење и распределба на средствата во ЛЕМ.
38. Сметководствените работи поврзани со овие средства се спроведува од страна на Одделението за финансиско и сметководствено работење на ФЕИТ, и другите служби во Деканатот на ФЕИТ.
39. Комуналните трошоци се покриваат од страна на средствата на ФЕИТ.
40. Трошоците за материјали потребни за истражување и потрошен материјал се наплатуваат од страна на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ, преку локален амортизациски фонд (средства на ЛЕМ), кој се користи за купување на потрошен материјал за опрема и материјали потребни за истражување и за плаќање за мали поправки на опремата. Процентуалниот износ на средствата за локален амортизациски фонд на ЛЕМ од висината на услугата за пристап до истражувачката инфраструктура се регулира со посебна одлука на Деканот.
41. Средствата за амортизација се одземаат од примениот приход и се наплатуваат на ниво на ФЕИТ и ЛЕМ во заедничкиот амортизациски фонд. Целта на овој фонд е да се соберат доволно средства кои можат да се искористат за: големи поправки на опремата, замена на опремата кога е истрошена или кофинансирање на набавка на скапи потрошни материјали.
42. Трошоците за човечки ресурси се собираат во ЛЕМ и се користат за покривање на плати и надоместоци на членовите на ЛЕМ ангажирани во истражувачката активност, согласно актите за плати и надоместоци на УКИМ, ФЕИТ и оваа Политика за пристап до истражувачката инфраструктура.
43. Продажбата на услуги кои ги нуди ЛЕМ и маркетингот се одбиваат од добиените средства и се собираат во фондот на ЛЕМ. Овие средства може да се користат за следново:
 - презентација и промоција на опремата и услугите на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ на изложби, настани, конференции, компании на национално и на меѓународно ниво за привлекување на клиенти, вклучително и подготовка на промотивен материјал,
 - покривање на трошоците поврзани со продажба на услуги и користење на опремата,
 - покривање на трошоците за дадените услуги, подготовка и ажурирање на списоците со опрема и информации,

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА
ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

- развој и одржување на веб-страница на ЛЕМ, како и промотивни и дисеминациски објави во медиуми и на социјални мрежи.

44. Данок на доход за обезбедување на услуги на УКИМ и ФЕИТ – приходот се одбива како фиксен дел од цената на дадените услуги, која се користи за одржување на истражувачката инфраструктура, пренесена и евидентирана со финансиското работење на ФЕИТ.
45. Данокот на додадена вредност е државен данок, пресметан како фиксен дел од цената на дадените услуги, пресметан согласно Законот за додадена вредност на Р. С. Македонија.

7. ОБВРСКИ ПОВРЗАНИ СО ДОВЕРЛИВОСТ И ЗАШТИТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОПСТВЕНОСТ

46. Раководителот на ЛЕМ мора да обезбеди доверливост на резултатите од секое научно истражување и/или експеримент извршен со користење на ресурсите и/или услугите на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ. Исклучоците може да се наведат според писмениот договор помеѓу ФЕИТ и надворешниот корисник.
47. Согласно Политиката за квалитет и оваа Политика за пристап до истражувачката инфраструктура на ЛЕМ, сите членови на ЛЕМ, вклучително и врвното раководство на ФЕИТ се обврзува на доверливост и заштита на интелектуалната сопственост произлезена од активностите во истражувачката инфраструктура на ЛЕМ. За таа цел секој од учесниците во процесите на користење на истражувачката инфраструктура имаат потпишано соодветна Изјава за независност, непристрасност и доверливост.
48. Повеќе детали во однос на прашањата поврзани со доверливоста на податоците и резултатите од мерењата спроведени во истражувачката инфраструктура на ЛЕМ се дадени во т.4.2. од Прирачникот за квалитет на ЛЕМ.
49. Сопственоста и управувањето со интелектуалната сопственост создадена во ФЕИТ и обврските за доверливост се регулирани со законските прописи на Р. С. Македонија, актите на УКИМ, актите на ФЕИТ и Прирачникот за квалитет на ЛЕМ.
50. Во случај на истражување извршено од надворешни корисници, целата интелектуална сопственост произведена од надворешниот корисник во рамките на времето за отворен пристап ќе биде интелектуална сопственост на надворешните корисници, освен ако не е поинаку наведено во меѓусебниот договор на ФЕИТ и надворешниот корисник.
51. Во случај на истражување извршено од надворешни корисници како дел од гарантираното или времето за комерцијален пристап, сите прашања за интелектуална сопственост ќе бидат наведени во договорот/ посебен договор потпишан за конкретниот пристап до истражувачката инфраструктура на ЛЕМ.
52. Во случај на истражување спроведено од внатрешни корисници, можеби ќе треба да се води дискусија за да се направат достапни резултатите со Отворен пристап, придржувајќи се до принципите на Отворена наука.

8. РЕШАВАЊЕ СПОРОВИ

53. Секој спор произлезен при користењето на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ се решава во духот на добра волја меѓу засегнатите страни.

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕЛЕКТРИЧНИ МЕРЕЊА
ПОЛИТИКА ЗА ПРИСТАП ДО ИСТРАЖУВАЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

54. ФЕИТ може да побара од надворешниот корисник да плати износ еднаков на дел од надоместокот како гаранција пред да почне да ја користи истражувачката инфраструктура на ЛЕМ.
55. Доколку истражувачката инфраструктура на ЛЕМ или еден од нејзините елементи е оштетена или уништена, ФЕИТ има право да бара надомест за оваа штета или да ја одбие од дадената гаранција.
56. Кога корисникот ќе заврши со користење на истражувачката инфраструктура на ЛЕМ без да ја оштети или уништи истражувачката инфраструктура на ЛЕМ, ќе го врати на корисникот во целост износот на гаранцијата од точка 54.
57. Во случај на спорови во врска со користењето на ресурсите на истражувачката инфраструктура или обезбедувањето услуги, повреда на заштитата на интелектуалната сопственост или друга основа директно поврзана со истражувачката инфраструктура, заинтересираните лица можат да поднесат писмено барање или жалба до раководителот на ЛЕМ преку архивата на ФЕИТ.
58. По приемот на писменото барање или жалба, раководителот на ЛЕМ го пренесува на разгледување на одговорните одделенија или специјално формираните тела. Секое барање или жалба мора да се разгледа и преиспита во рок од 15 работни денови од неговото примање. Одговорниот персонал/оддел подготвува одговор и го испраќа до барателот со препорачано писмо во рок од 5 работни дена по донесување одлука од преиспитувањето.
59. Во случај спорот да не се реши договорно, спорот се решава пред надлежниот суд во Скопје.

25. Октомври, 2023

Декан
проф. д-р Владимир Атанасовски